

S tretje vodstvene seje Zaveze (dne 22. decembra 1918).

1. Dne 2. novembra 1918 bi se morala vršiti v Ljubljani izredna seja upravnega odbora Zaveze. Ker pa je bila prav tiste dni železniška zveza skrajno pomankljiva, zato so se izmed zunanjih članov udeležili seje samo Zavezin blagajnik in tajnik ter upravni odbornik P. Flere. Spričo nesklepnosti se seja ni vršila, pač pa se je vršilo zborovanje zastopnikov učiteljske Zaveze in Slomškove Zveze. Ves dan se je temeljito razpravljalo o 3., 4. in 5. točki dnevnega reda: o katastru učiteljsva in šolstva po vsem slovenskem ozemlju, o vprašanju okrajnih učiteljskih in deželnih šolskih nadzornikov in o reformi ljudskega šolstva. Na tej seji so bili navzoči kot zastopniki učiteljske Zaveze: L. Jelenc, Fr. Luznar, V. Rus, E. Gangl, P. Flere, J. Režek in J. Dimnik — kot zastopniki Slomškove Zveze pa: Fr. Fabinc, Avg. Pirc in Ad. Sadar. Na podlagi vsestranskih razprav se je sestavila spomenica, ki sta jo podpisala predsednika obeh učiteljskih organizacij. Drugi dan dopoldne je izročila to spomenico posebna deputacija g. Josipu Pogačniku, predsedniku Narodne vlade SHS v Ljubljani. Ta je obljubil najresnejše upoštevanje želja in nasvetov, omejenih in spomenici, ter je posebno naglašal neodložljivo potrebo preuredbe učiteljskih plač (Spomenica je dobesedno ponatisnjena v 25. številu »Učiteljskega Tovariša«.)

2. Zveza slovenskih učiteljev in učiteljic na Štajerskem je na Zavezin poziv odposlala dopis, v katerem predlaga za slovenski del bivše Štajerske 8 nadzorovalnih okrajev in nominira istotoliko učiteljev za okrajne šolske nadzornike in enega za višjega šolskega nadzornika ljudskih in meščanskih šol. Tozadevni odborov sklep je bil soglasen. Prepis dopisa se je odposlal poverjenstvu za uk in bogočastje Narodne vlade SHS v Ljubljani.

3. Zavezin predsednik je odposlal vodstvu štajerske deželne zveze brzojav glede kandidature zastopnikov ljudskošolskega učiteljstva v višji šolski svet. Ta brzojavka je bila vzrok nespornimljenju, zato so se naši glasovi prvotno cepili, kar se je pa pozneje po pojasnilu popravilo.

4. Članstvo Zaveze se je pozvalo, da naj se nemudoma loti dela pri ustanavljanju in organizaciji Narodnih obran, kar je pripravil učiteljski deputaciji predsednik Narodne vlade SHS. Večina društvenih predsednikov se je temu pozivu odzvalo ter poročalo, koliko je storilo učiteljstvo za javni red in mir ter kako deluje v Narodnih obranah. O rezultatu teh odgovorov se je poročalo na merodajno mesto.

5. Na zadnji delegacijski seji je bil sprejet predlog predsednika odseka za načrt preustrojitve šolstva, da naj se vse vprašalne pole vseh petih oddelkov v posebni brošuri ponatisne in razpošlje vsem Zavezinim društvom, ki naj tudi stroške te brošure krijejo. Odborov predsednik P. Flere je poslal Zavezi tozadevno snov z željo, da naj se to pretipka ali litografira. Snov je obširna, a še ne popolna (nereseni sta ostali dve vprašanji), zato se je vrnilo vse doposlano gradivo s pristavkom, da naj se isto izpolni, na kar se ponatisne in razpošlje.

6. Vsem Zavezinim društvom so se razposlali »Izkazi društvenih članov za l. 1919.« poleg tega pa še nabiralne pole za »Popotnika«, »Učiteljskega Tovariša« in za »Zvonček« v svrhu pridobitve naročnikov izven učiteljskih vrst.

7. Naučno poverjenstvo je določilo, naj se nujno sestavi kataster vsega ljudskega in meščanskega šolstva in učiteljstva v njegovem območju. Delo se je poverilo strokovnima učiteljskima organizacijama, zato sta se obe pozvali, da njiju v to že določeni člani z delom takoj prično in kataster čimprej sestavijo. V tem izvršilnem odboru so ljubljanski tovariši: L. Jelenc in J. Tratar za Zavezo, A. Dragan in Avg. Pirc pa za Slomškovo Zvezo. Tiskovine so se že razposlale na vsa šolska vodstva s pozivom, da jih takoj izpolnijo in odpošljejo predsedniku svojega učiteljskega društva.

8. Ljubljansko poverjenstvo Narodne vlade SHS za uk in bogočastje je pozvalo obe učiteljski organizaciji, da imeno odposlance, ki se jim poveri sestava novih ljudskošolskih in meščanskošolskih čitank. Zaveza je predlagala v to enketo naslednje člane: P. Flereta, E. Gangja, Drag. Humeka in F. Kleinmayrja. — Nadalje je poslalo isto poverjenstvo Zavezi dopis, v katerem jo opozarja, da je za pričetek slovenskega pouka na Koroškem nujno potrebno, da čimprej dobimo vsaj eno čitanko, zadnji čas do Velike noči, ker se takrat prične na Koroškem novo šolsko leto. Kazalo bi torej kako čitanko (za srednje razrede) s kratkim načrtom slovnice kar naglo sestaviti na podlagi dosedanjih in jo natisniti v takem številu, da bi zadoščala prvi potrebi. Habsburško-avstrijski patri-

otični sestavki bi se morali seveda že v tej izdaji nadomestiti s sestavki jugoslovenskega značaja. Sestava te knjige se poveri odboru za sestavo novih slovenskih čitank za ljudske šole.

9. Deželna učiteljska Zveza na Štajerskem je poslala Zavezi dopis, v katerem predlaga: a) Zaveza deluj pri vladi SHS na to, da čimprej skliče višji šolski svet ter ukrene potrebno, da bodo nameščeni učitelji vojaki, ki so brez služb; b) Zaveza se izreče proti temu, da bi učiteljstvo opravljalo posle občinskih tajnikov, kakor je to sklenilo Krško učiteljsko društvo, zakaj dober učitelj za tak posel ne more imeti časa dovolj na razpolago; c) v enketo za sestavo ljudskošolskih čitank so bili določeni: L. Cernej, P. Flere, Lichtenwalner, A. Požegar in J. Rajšp. — Zavezin predsednik pripomni, da je javil naučnemu poverjenstvu vseh pet nasvetovanih tovarišev, vendar pa se mu zdi članstvo preveliko.

10. Kozjansko učiteljsko društvo nanašanja Zavezi predloge, ki so bili na zadnjem društvenem zborovanju soglasno sprejeti. Važnejši predlogi se glase: a) Okrajne šolske nadzornike naj voli ljudskošolsko učiteljstvo iz svojih vrst. b) Pouk v nemščini naj se na naših narodnih šolah popolnoma opusti. c) Pri Narodni vladi SHS naj se store potrebni koraki, da se čimprej skličejo uradne učiteljske konference.

11. Belokranjsko učiteljsko društvo je poročalo, da naj se store koraki glede pouka v kmetijstvu. — Ker so dobila šolska vodstva od šolskih oblastev učni načrt, kako naj se v ponavljajcih poučuje kmetijstvo, je postalo to vprašanje brezpredmetno.

12. Ob priliki proslave prvega narodnega praznika države SHS je poslal Zavezin tajnik in Belgrad vdanostno izjavo. Nato je prejel zahvalo od regenta Aleksandra in istotako od šefa dvorne pisarne.

13. Pri Zavezinem predsedniku se je zgledalo doslej 47 učiteljev in učiteljic z željo, da so pripravljene iti učiteljvat v obmejne kraje. Seznam teh prijavljenih se je oddal poverjenstvu Narodne vlade SHS za uk in bogočastje.

14. Litijsko učiteljsko društvo se je opozorilo, da naj pošlje Zavezi čimprej v četverniku imenik svojih članov za leto 1918, blagajnikoma pa morebitno zaostalo članarino društvenikov. Na ta dopis je došel odgovor, da je plačalo doslej za leto 1918 članarino 27 članov, a od nekaterih še pričakuje prigrasitve. Do Božiča se ugotovi članstvo definitivno tudi za l. 1919. V dopisu se želi, da naj se deluje za odpravo krajnih in okrajnih šolskih svetov.

15. Posamezne Zavezine odseke se je opozorilo, da morajo priti pred delegacijo vsi predlogi popolnoma zreli, da so v praksi do popolnosti tudi takoj izvedljivi.

16. Hrvatski učiteljski Zvezi se je odposlala prošnja, da naj izposluje pri hrvatski vladi prost izvoz masti za naše učiteljske aprovizacije.

17. Dopisi se niso mogli odposlati dalmatinski učiteljski Zvezi v Split in Narodni Prosvjeti v Pazinu zastran njih pridružitve k naši Zavezi in tudi ne Slovenskemu učiteljskemu društvu za Istro za posredovanje pri zadnje imenovanem društvu, ker ni železniške zveze zaradi okupiranja teh krajev po Italijanih. Kadar bomo zopet svobodni, takrat se odpošljejo ti dopisi na imenovane kraje.

18. Dne 8. decembra 1918 se je ustanovilo v Celovcu slovensko učiteljsko društvo za Koroško. Novoizvoljeni društveni predsednik Fran Eichholzer, okrajni šolski nadzornik za Rož, je stavil predlog, da naj pristopi društvo k Zavezi. Predlog je bil s ploskanjem soglasno sprejet. Novo društvo šteje že 40 članov, do delegacijskega zborovanja pa se lahko dvigne njegovo število nad 100. Navzoči predsednik Zaveze je vzel ta sklep na znanje s pristržno radostjo ter je dal mlademu društvu na življenjsko pot vse polno praktičnih nasvetov.

19. Z novim letom 1919 posluje Zaveza zopet direktno samo z včlanjenimi okrajnimi učiteljskimi organizacijami, z deželnimi Zvezami pa le v toliko, kolikor je do njih razdružitve neobhodno potrebno.

20. Na neko vprašanje, kaj se bo zgodilo z vojnimi posojili, se je na najmerodajnejših mestih dobil odgovor, da se bo izkušalo vojna posojila zadovoljivo rešiti, prav tako pa se bodo morala rešiti v novi državi vsa druga pereča denarna in imovinska vprašanja.

Za Učiteljski konvikt. Učiteljska družba pri »Rimljanu« v Ljubljani K 14.60. Tov. Alojzij Kecejl 2 K. Hvala!

Slovenska šolska Matica. Glasom sklepa zadnjega občnega zbora znaša za l. 1919 članarina po 8 K. Tisti, ki so za tekoče leto poslali le po 4 K, morajo doplačati še 4 K.

Društvene vesti.

+ Savinjsko učiteljsko društvo. Združen je troimenski naš narod in svoboden je v lastni svoji državi! In tudi ti, učitelj jugoslovenski, prost si! Živel boš i delal boš za narod svoj. Živela Jugoslavija in z njo šola narodova! To je bil naš vzklik po 4 in pol letnem razstanku! Pozdravljena, bratska nam društva! Dogo nas ni bilo med vami. A danes in v bodoče smo z vami na delu za prosveto naroda in povzdigo šolstva.

Bič naših bivših oblastnikov je zrušil življenje Sav. učiteljskega društva, ki je imelo svoje zadnje zborovanje o priliki štiridesetletnice na usodni dan 28. junija 1914. Pesem narodna je zaključila takrat naše slavje. Voščili smo si, naj pesem bratstva in prijateljstva spremlja bodočnost našega društva.

Pa prišle so solze! — Lile so v potokih in pomešane s krvjo so preplavile svet. Svetovna vojna, naj te rod zemljana ne doživi nikdar več!

Vse društveno delovanje nam je bilo ustavljeno in življenje težko. Predsednika in društvene člane so preganjali, nekatere zaprli. Zakaj? Tega nismo vedeli. Se sivolasemu starcu blagopok. nadučitelju Vičomsija, ki sta ob zadnjem sestanku še pesnil z nami, ni bilo prizanešeno. Bil je mož čiste duše, in zgrudila ga je storjena mu krivica. Slava mu!

Odhajali so naši na krvave poljane. Mlada naša tovariša Fr. Catarja in Draga Gomsija, ki sta ob zdnjem sestanku še pevala z nami, je zrušil vojni vihar. Življenje narodnih učiteljev je bilo darovano in blagoslovljeno domovini! Slava njih spominu!

Dolga je bila doba našega razstanka in trpka je bila! Društveni predsednik tov. Jakše je zahteval oblastvene preiskave in dokazov, zakaj se društvu zabranjuje delo. Tudi Zaveza je posredovala in naši narodni prvoboritelji tudi! Zaman! Listine za zopetno oživiljenje društva so romale in iskale pravice pri oblastvih. Bilo je ni! Sklenili smo razpust društva in ustanovo drugega z novim imenom. Pa prišla je svoboda! Dan naš je zazoril prej, nego smo ga pričakovali sami. Dne 19. grudnia je prosto zborovalo staro Sav. učitelj. društvo.

Radostni smo se sestali, svobodni Jugoslovani! Ponosen je bil pozdrav predsednikov; iskren je bil do znancev starih, prijateljski novim članom! Bil je prečitan zapisnik, ki vsebuje zgodovino društva od časa »društvene mobilizacije« do dneva svobode. Podana so bila blagajniška poročila, računski pregledani in tov. blagajniku izražena zahvala.

Na predlog ravnatelja Lorberja je bil soglasno voljen stari odbor. Bilo je rešenih več stanovskih zadev in po posvetovanju sprejet predlog tov. Flereta o zadevi volitev v višji šol. svet. Predlog je bil poslan Zavezi.

Predsednik je zaključil zborovanje z obljubo, da se skoro snidemo. Vabimo k prihodnjemu zborovanju vse, zlasti one tovarišice, ki so društvene tujke. Čas je, da se udomač! Tudi mera dolžnosti bodi vsem enaka!

Ob Novem letu kličemo vsem tovarišem: Iskren vam bratski pozdrav, jasno vam leto bodoče v ujedineni domovini. Tajnica.

+ Učiteljsko društvo za radovljski okraj ima svoj sestanek v četrtek, t. j. 16. januarja t. l., ob 3. uri pop. v šolskem poslopu v Lescah. — Odbor.

+ Pedagoško društvo v Krškem bo privedilo v mesecu januarju in februarju tri zborovanja, in sicer v Krškem, v Trzinu in v St. Jerneju. To zato, da se bo zborovanj in predavanj lahko udeležil vsakdo izmed članov, ki jih je doslej že lepo število 86! Prvo zborovanje bo v nedeljo, dne 26. t. m., ob 10. uri dopoldne v risalni dvorani meščanske šole v Krškem. Predavala bosta tovariša Engelbert Gangl in Ivan Nagel o naših nalogah v bodočih dneh. Ta sestanek je namenjen šolan v Krškem, Leskovcu, Vel. Podlogu, Cerkljah, Bušci vasi, Sv. Križu, Čatežu, Vel. Dolini, Raki, Bučki, Studencu, Beštanju, Radečah, ki so v najbližji okolici Krškega. Veselilo nas bo tudi, če nas obiščejo tovariši in tovarišice iz sosednjih šol nekdanje Štajerske.

Tovariši in tovarišice! Pridite vsi! Pristopajte k društvu, da kmalu dočakamo trenutka, ko bomo popolnoma eno! Najpresrečnejše čestitke k novoletnemu darilu — regulaciji! Bilo Vam novo leto srečno! Jugoslovanski pozdrav!

Za odbor:

Drag. Humek, Leop. Levstik, t. č. predsednik, t. č. tajnik.

+ Učiteljsko društvo za celjski okraj je imelo na Kraljevo t. l. prav dobro obiskan občni zbor. Ker je bil to prvi društveni sestanek po ujedinenju SHS, se je tem

povodom poslala regentu Aleksandru vdanostna brzojavka.

Za leto 1919 se je konstatiralo 76 članov, ki imajo plačevati članarino 24 K. Pri tem se oni nenavzoči dosedanj člani, ki so članarino za leto 1918 še na dolgu, niso upoštevali. Ti in še par onih tovarišev in tovarišic celjskega okraja, ki do zdaj sploh niso še bili člani, naj blagovolijo prijaviti svoj pristop in naj članarino nakažejo blagajničarki. Vse učiteljstvo vsega okraja brez izjeme bodi včlanjeno v društvo! To nam bodi geslo v novi dobi! Društveni računi izkazujejo 2812 K 60 v prejemkov, 1169 K 69 v izdatkov, potemtakem 1642 K 91 v preostanku, ki je naložen kot društveni sklad.

Tretja zbirka za Zvezin sklad se še ni mogla zaključiti, ker so nekateri dali še premalo, nekateri pa še nič. Upam, da se ne bo nihče izkusil izmuzniti. Saj potem se v ta namen menda ne bo več pobiralo. Zaostanki naj se vpošljejo do začetka februarja, in sicer podpisanemu, ker potem se zbirka zaključí in izkaz priobči.

V odbor za tekoče leto so bili izvoljeni: Anton Sivka, St. Jur, predsednik; Anton Petriček, Zalec, podpredsednik; Franc Zagar, Celje, tajnik; gospa Ida Wudlerjeva, Liboje kot blagajničarka; Vekoslav Gobec, Celje, knjižničar; Ciril Pregelj, Ljubecna, pevovodja; Ludvig Cernej, Griže, odbornik in gospa Josipina Ekslova, Vojnik, pa kot odbornica.

Kot poverjenik Šolske Matice za Celje (okraj) se določi Vekoslav Gobec, Celje.

Soglasno je bila sprejeta nastopna protestna izjava: društvo ogorčeno protestira zoper službeno premeščenje nadučitelja pri Sv. Vidu pri Planini na nadučiteljsko mesto v Vojniku, katero premeščenje je c. kr. dežel. šol. svet štaj. še neposredno pred razpadom avstrijske države izvršil na podlagi zloglasnega, v prvi vrsti proti Slovencem naperjenega deželnege zakona z dne 25. februarja 1888, a pri tem se ta zakon kršil, samo da je prišel na vojniško šolo za nadučitelja zgoraj navedeni, ki je pravljudni kot učitelj na tej šoli in se odlikoval v narodnem odpradništvu. Društvo pričakuje, da Višji šolski svet to nezakonito imenovanje razveljavi ter nadučiteljsko službo na vojniški šoli namesti konkurenčnim potom.

Franc Brinar, bivši predsednik.

+ Slovenjegraško učiteljsko društvo je imelo dne 6. prosinca svoje zborovanje v Slovenjgradcu. Vkljub skrajno slabemu vremenu so manjkali samo 4 tovariši, kar pač dokazuje, da so taka zborovanja krvavo potrebna. Kot nove ude smo pozdravili tovarišico Cociancigovo iz St. Janža pri Dravogradu, nadalje od vojakov došle tov. Mlinška, šol. vodje v Šmiklavžu, Kaifonja, nadučitelja v St. Ilju pod Turjakom, in Šerbeca iz St. Janža (zadnja dva nista bila pri zborovanju). Tako šteje naše društvo sedaj 22 članov. Razen enega tovariša, ki je tako zakrknjen, da noče uvideti, da je predvsem naše bodoče zadovoljivo gnotno stanje vzkliklo le iz naše organizacije in da smo si priborili le potom nje vse, kar imamo — smo vsi organizirani. Vsi navzoči smo najostreje obsojali tega tovariša in upajmo, da se bo vendar enkrat skesal in se pridružil naši toli važni organizaciji. Rešile so se nato razne važne domače zadeve. Tov. ravnatelj Vrečko je poročal in dajal pojasnila o delegacijskem zborovanju Zaveze, kolikor je bilo še potrebno in niso razne zadeve izgubile pomena zaradi nam vsem koristnega političnega preobrata. Po daljšem cincanju semintja se je nato izvolil sledeči odbor: predsednik ravnatelj v pok. Franc Vrečko v Slov. Gradcu, namestnik nadučitelj Šmid v Podgorju, tajnica Scheligo Irma v Šmartnem, blagajnica Šmidova Matilda v Podgorju. — Prihodnje zborovanje se vrši dne 2. svečna ob 1. uri popoldne v Slov. Gradcu. Pridite brez izjeme vsi člani!

Kronika.

= Višji šolski svet. S 1. januarjem l. 1919 je začel poslovati za vse ozemlje Narodne vlade SHS v Ljubljani oddelke za uk in bogočastje — v smislu naredbre št. 111 z dne 21. novembra 1918 celokupne vlade SHS v Ljubljani ustanovljeni višji šolski svet, ki prevzame vse posle nekdanjih deželnih šolskih svetov.

= Vojno posojilo — izgbljeno? Marsikdo si dela velike skrbi zaradi vojnega posojila, ki je bilo pri nas večinoma izsiljeno. Stvar se mora na vsak način obravnavati na mirovni konferenci. Srbija ima pravico do velike vojne odškodnine in kot vladarica Jugoslavije gotovo ne bo pozabila zahtevati povrnitev vojnega posojila za svoje pokrajine, ki so pripadle Avstriji. Pritisk avstrijske vlade zlasti na učiteljstvo in naše denarne zavode je bil grozovit, in gorje tistemu, ki bi se bil u-

piral. Vprašanje, ki sodi tudi pred mirovno konferenco — je ureditev naših obveznosti pri graških in dunajskih zavarovalnicah. Tudi to narodno imetje ne sme biti izgubljeno.

= Stoletnico Vodnikove smrti so po vseh šolah Slovenije praznovali dne 8. t. m. s primernimi internimi slavnostmi. Učitelji, učiteljice in profesorji so govorili mladini o Vodnikovem kulturnem delovanju, mladina je deklamovala Vodnikove pesnitve ter prepevala domoljubne pesmi. Duh nove, mlade, ponosne Ilirije-Jugoslavije preveva in dviga mlada srca.

= Koroška prostovoljna legija. Vsi učiteljski zadnji letniki so se prijavili k legiji koroških prostovoljcev. Izjavili so, da ne marajo zaradi tega nobenih olajšav pri študijah. Vse hočejo nadomestiti, ko se vrnejo. Naj naše bodoče tovariše spremlja in dovede nazaj sreča junaška! V Koroški legiji prostovoljcev je tudi več učiteljev. Bog z njimi!

= Znamenit govor iz L. 1914. Nova srbska vlada, ki ji je predsedoval Pašić, je podala koncem l. 1914 v skupščini sledečo izjavo: »Vlada, ki ima čast se vam predstaviti, je sestavljena v svrhu, da do konca te velike krize manifestira edinstvo volje sil in prizadevanj vseh strank naše dežele. Ona je prepričana o zaupanju skupščine, da zastavi vse svoje sile v službo velike stvari naroda srbskega in družine srbo-hrvatsko-slovenske. Vlada smatra za svojo prvo dolžnost, da se v globokem spoštovanju prikloni pred junaškimi žrtvami, prostovoljno doprinešenimi na oltarju domovine. Vlada izreka srbski vojski in slehernemu vojaku, od komandantov do preprostih vojakov izraz svojega zarpanja, svojega občudovanja in svoje hvaležnosti za njihove napore in njihove žrtve za domovino. Naša majhna in mlada vojska se je, ohranivši si dober sloves, ki si ga je pridobila v preteklih letih, vredno postavila v bok slavni armadi velikih narodov, naših zaveznikov, ki se z nami vred borijo za stvar pravice in svobode. **Sele ob koncu usodepolnih dni vojne bo ocenjeno naše zgodovinsko delo.** — Vlada je prepričana, da je celokupni narod srbski odločen, da do zvršetka te svete vojne brani svoje ognjišče in svojo svobodo, zakaj edina dolžnost je, da zagotovi ugoden izid tej veliki, veliki vojni, ki se je že v začetku razvila v boj emancipacije in združitve vseh naših bratov Srbov, Hrvatov in Slovencev, oplenjenih svobode. Krasni uspeh ki bo ovenčal to vojno, bo bogato oškodoval velike žrtve sedanje srbske generacije. — **V tem boju narod srbski nima izbirati, zakaj med življenjem in smrtjo ni izbere.** Narod je primoran do boja ter ga bo bojeval z isto neizprosno energijo, kakor eno stoletje poprej za osvoboditev Kosova. Vlada se bo potrudila biti verna reprezentantinja te odločne narodne volje ter bo zvesta svojim močnim in junaškim zaveznikom, z zaupanjem pričakovala ure zmage. Vlada bo zvesta si nadlog in težav, ki so prišle med vojsko, nad velik del naroda, storila vse, kar morejo storiti človeške sile, da zboljša sedanji položaj, ter bo hitro in energično odredila vse potrebno za oskrbo vojske in sanitarno službo armade, zakaj skratka, v to svrhu ni bila nobena žrtev opuščenca. V sporazumu z Vami, g. poslanci, bo vlada storila vse potrebne odredbe, da se narodu po vojni pomaga ter se vzpostavijo njegove sile. Se. daj pa, ko se nahaja sovraznik še na naših tleh, ključ vladna: »Naprej, z božjo pomočjo na sovražnika v boju proti njemu!« Vsi poslanci in vsi navzoči so ponovili poslednje besede izjave, ki je bila opetovano prekinjena z entuzijastičnimi klici odobravanja. (Op. uredn.: Ta govor smo l. 1914 izpisali iz zunanjih listov in ga shranili, da ga priobčimo sedaj, ko je napočila naša ura).

= Znamenito pismo je prejel naš urednik od g. Ivana Bonača, finančnega računskega revidenta v Ljubljani, z dne 6. t. m. Pismo se glasi: »Dovolite mi, g. urednik, da vam povodim sijajne zmage, ki jo je ravnokar doseglo slovensko učiteljstvo v svoji dolgoletni borbi za — kruh, najskrenejšo čestitam. Odkar smo se Slovenci po zaslugi velikih, prosvitljenih narodov otresli tujega jarma, me noben dogodek ni navdal s takim odkritim, neskaljenim veseljem, kot ta Vaša zmaga. In to v dvojnem oziru. — Prvič mi je ta Vaša zmaga porok, da so vsi vodilni krogi našega naroda res trdno odločeni brezpogojno slediti vodstvu preizkušenega bratskega srbskega naroda. Ko se je proglasilo ujedinjenje naroda SHS, se nisem mogel iznebiti tajne bojazni, ali ne bodo v kljub temu vsaj nekateri naši politiki hoteli hoditi svoja pota. Sedaj vidim, da je bila moja bojazen neupravičena. Miglaj iz Beograda je zadostoval, da je Narodna vlada soglasno ugodila zahtevam slovenskega učiteljstva glede regulacije plač. Če je moglo moje brezmejno spoštovanje do srbskega naroda še

kaj povečati, je bil gotovo ta čin srbske vlade. Spominjam se še predobro članov, ki sta jih še za avstrijske strahovlade priobčila Vaš cenj. list in »Slov. Narod« o srbskem šolstvu. Strmé sem tedaj čital, s kako ljubeznijo je v mirnem času preprosti, kmetiški narod srbski skrbel za svojo ljudsko šolo. Zatorej sem popolnoma prepričan, da je srbska vlada res izrekla svojo željo, da se čim prej in izdatneje pomaga učiteljstvu. In da je ta želja bila ukaz naši Narodni vladi, me navdaja z največjim zaupanjem v bodočnost. — Vaša zmaga pa je ob enem tudi triumf nad skoraj stoletnimi krivicami, ki jim je bil učiteljski stan pri nas izpostavljen. Gabi se človeku, če pomisli, kako preganjan in preziran je bil učitelj zlasti na Kranjskem. Govorila so dejanja, ki bi nikjer drugje ne bila možna. Najbolje je, če o tem sedaj dalje ne razpravljam, ker mi že pri samem spominu na vse te neštete krivice zavre kri. — Sem državnim uradnik in se torej prištevam krogom, ki dosedaj malo ali nič niso razumevali težen učiteljskega stanu. Prepričan sem, da se bo to hladno razmerje baš zaradi izenačenja plač obeh stanov izboljšalo. V svojo sramoto priznam, da sem tudi jaz svoj čas omalovaževal učiteljski stan. To moje mišljenje pa se je izpremenilo v globoko spoštovanje do tega stanu, čim sta mi jela pohajati sinova ljudsko šolo. Umevno je, da me je kot izobražena jako zanimalo, kako bosta napredovala fanta v šoli, ki naj jima zgradi temelj vsej poznejši izobrazbi. Tedaj sem imel priložnost, na svoje oči se prepričati o neizmerno važnem kulturnem delu ljudskega učitelja. Koliko znoja in brezmejnega potrpežljivosti je treba, preden vzgoji za srednje šole sposoben material. Po petdeset, šestdeset in še več učencev ima v šoli. Kolikor glav, toliko različnih temperamentov in talentov. Komaj bi bilo, da bi vsakemu posebe posvetil par ur na dan. Koncem šolskega leta pa je vendar treba pokazati, da so se učenci pri njem kaj naučili. — Glavni stebel vsake napredne države je učiteljstvo. Brez dobre ljudskošolske izobrazbe in vzgoje si misliti ne morem naprednega kmeta, izurjenega obrtnika in trgovca, dobrega uradnika, temeljitega učenjaka. Blagor narodu, ki mu vzgaja deco dobro, vestno in, kar je glavna, značajno učiteljstvo. Kako sijajno, možato vlogo je igral v svetovni vojni češki narod in po čigavi zaslugi? Pred vsem po zaslugi ljudskošolskega učiteljstva, ki ga niso mučili in do nezavesti dušili lastni bormirani in izdajalski rojaki, kot se je to godilo, žal, pri nas. Slovenci so po naravi jako nadarjen narod, in prav nič ne dvomim, da se bodo v doglednem času lahko povzpeli do tiste kulturne višine, ki so jo dosegli Čehi, če se bo šolstvo, zlasti ljudsko šolstvo, svobodno moglo razviti. — »Boj za kruh« — tako pišete v zadnji številki svojega cenjenega lista — »je dobojevan«. Brezmejnega kulturne važnosti je ta Vaša zmaga. Še pa bo treba nadaljnega boja, boja za popolno neodvisnost ljudske šole od vseh strankarskih vplivov, boja predvsem za najlepší smoter, ki ga morete vi pionirji kulture in napredka doseči, boja za pravico, da boste smeli vzgajati odkrite, značajne državljane. Da bo tudi v tem boju zmaga na Vaši strani, v to pomozi Bog! — Zaključujem z izrazom globokega spoštovanja do Vas, cenjeni g. urednik, in vseh Vaših vrlih stanovskih tovarišev ter izročam povodim sijajne zmage slovenskega učiteljstva, h kateri vam še enkrat iskreno čestitam, v roke g. vodje Ivana Petriča 30 K za rezervni sklad Vaše Zaveze. — Verba movent, exempla trahunt. Da vidimo, če je res... Gospodu revidentu Bonaču pa srčna hvala na lepih besedah in plemenitem dejanju!

= Sestava višjega šolskega sveta. Poročajo nam z uradne strani: Članom višjega šolskega sveta, ki v smislu IV. poglavja naredbe celokupne vlade o prehodni upravi v oziemlj Narodne vlade SHS v Ljubljani z dne 14. novembra 1918, številka III Ur. l., prevzame posle dosežanih deželnih šolskih svetov, so bili imenovani, oziroma izvoljeni: Anton Sušnik, profesor na l. državni gimnaziji v Ljubljani, predsednik; dr. Franc Ilesič, profesor na realni gimnaziji v Ljubljani, predsednikov namestnik; dr. Franc Skaberné, bivši ministerialni tajnik, poročevalec za upravne in gospodarske šolske zadeve; dr. Stanko Majcen, vladni koncipist, namestnik poročevalcev; dr. Janko Bezjak, dr. Mihael Opeka, dr. Leopold Poljanec in dr. Ivan Grafenauer, višji šolski nadzorniki; Jožef Majcen, stolni dekan v Mariboru; Ignacij Nadrah, stolni kanonik v Ljubljani; prof. dr. Gregor Pečjak, veroučitelj v Ljubljani, in dr. Josip Srebrnič, profesor bogoslovja v Gorici, namestnika; dr. Simon Dolar, gimnazijski profesor v Kranju; dr. Stanislav Bevk, ravnatelj državne realne gimnazije v Ljubljani, na-

mestnik; dr. Anton Breznik, profesor na škofovski zasebni gimnaziji v St. Vidu pri Ljubljani; Luka Jelenc, učitelj v Ljubljani; Ljudevit Černej, nadučitelj v Grižah; in Engelbert Gangl, državni vadniški učitelj v Trstu, ter Anton Gnus, nadučitelj v Dolu, namestnika. Ime zastopnika staršev, ki ga bo volil občinski svet ljubljanski, se objavi po volitvi. Za prof. dr. Breznika bo voljen nov namestnik, ker je bil izvoljen prof. Anton Sušnik imenovan za predsednika. — V tem seznamu tudi še ni zastopnika poverjenišva za socialno skrbstvo. Kakor čujemo, ja za zastopnika imenovanega poverjenišva določen Albin Prepehuh (Abditus). — Pri volitvi zastopnikov učiteljstva in njihju namestnikov so dobili glasov: L. Jelenc 959, Gangl (namestnik) 957, Černej 542, Gnus (namestnik) 544, Strukelj Ivan 461, Sadar Adolf (namestnik) 441. Zadnja dva tovariša sta ostala torej v manjšini. Neveljavnih glasov je bilo 22, razcepjenih 99. Volitve se ni udeležilo vse učiteljstvo na Koroškem ter v onem ozemlju, ki je zasedeno od Italijanov (večina Notranjske in Primorske); izgubili smo torej gotovo 500 glasov.

= Celibat učiteljic na Češkem. Učiteljice v Českoslovaški republikli se smejo možiti. Naučno ministrstvo je dosedanje tozadevno prepoved preklicalo.

= Srbi so sprejeli gregorijanski koledar. Iz Beograda poročajo: Vsi merodajni krogi, cerkveni in vladni, so se zedinili, da se uvede gregorijanski koledar. Zaradi pravoslavskih božičnih praznikov, ki bi odpadli, če bi koledar uvedli že z Novim letom, se je določilo, da bo 27. januar po gregorijanskem in 14. januar po pravoslavnem koledarju zadnji dan razlike med obema koledarjema. To je dan sv. Save. Pravoslavni bodo tedaj 14. januarja preskočili na 28. januarja.

= O prvi seji centralnega ministrstva. Uradne »Narodne Novine« v Zagrebu priobčujejo poročilo o prvi seji državnega ministrstva z dne 22. decembra pre. leta. Poleg že znanih točk je iz poročila posneti, da je ministrski svet pooblastil tri člane vlade, naj pregledajo ustavo kraljevine Srbije in izločijo iz nje vse določbe, ki bi po obliki ali vsebini ne mogle preiti v ustavo, začasno veljavno za celokupno državo SHS. Čim bodo ti ministri svoje delo končali, bo ustava kraljevine Srbije proglašena začasno za ves teritorij države SHS.

= Sila in smrt. V Zagreb je prispel pesnik Rikard Katalinić-Jeretov, ki so ga Italijani izgnali iz Zadra. Italijanski poveljnik mu je izjavil, da se sme vrniti v Zader, šele ko bo mirovna konferenca odločila, komu pripade Zader, da li Italijanom ali Jugoslovanom. — Na pravoslavni božič je zadela v Zagrebu kap vpkokojnega velikega župana in srbskega književnika Bude Budisavljevića, ki je na to po kratkem trpljenju izdihnil.

Darujte za Koroške slovenske šole slovenskih knjig!

Na Koroškem začenjajo z delovanjem slovenske ljudske šole. A to delovanje je nemogoče, ker nimajo na razpolago nobenih slovenskih učnih knjig. Nujno pozivljamo vsa šolska vodstva in vse privatne osebe, naj pregledajo svoje zaloge in knjižnice ter naj odberejo za koroške slovenske šole, karkoli dobe pripravnih in porabnih knjig. Vsaka slovenska učna knjiga se sprejme s hvaležnostjo. Dobro so tudi stare knjige, Abecedniki, Berila, Čitanke. Pomagajmo koroškim bratom in sestram! Knjige pošljite takoj na naslov: Pavel Košir, okr. šolski nadzornik in komisar, Velikovec; oziroma: Rudolf Mencin, okr. šolski nadzornik in komisar, Borovlje. — Hitite s pošiljanjem, da omogočite vsaj deloma reden pouk v slovenskih šolah na Koroškem!

Na delo za treznost naroda!

Dolžnost učiteljstva je, da deluje med narodom z vsemi silami za pobijanje brezmejnega uživanja alkohola, ki je glavni vir sirovosti, podivjanosti in moralnega propadanja našega naroda! Svarite mladino pred uživanjem strupa, čuvajte jo pred strašnimi vplivi razbrzdanosti in gnusobe pijanstva! Učite in vneimate z besedo, še bolj pa s svojim živim zgledom, da nas ne zamori kuga blaznega razmetanja narodovega imetja! Na delo vsi kot en mož!

Iz Jugoslavije.

= Goriškemu učiteljstvu! Goriško učiteljstvo, ki živi sedaj v prognanstvu, dobi vse svoje prejemke izplačane do vinarja. Tudi zastanki se mu povrnejo, čim nastopijo normalne razmere. Opozarjamo na naredbo g. poverjenika za uk in bogocastje, priobčeno v 28. šte. našega lista z dne 13. decembra lanskega leta!

= Iz mestnega šolskega sveta ljubljanskega. O zadnji redni seji mestnega šolskega sveta, ki se je vršila dne 19. decembra 1918, smo prejeli nastopno poročilo: Predsednik se spomni v vnesenih besedah Jugoslavije in zakliče slava kralju Petru I. in regentu Aleksandru. Isti se spomni v toplih besedah v zadnjem času umrlega zaslužnega učiteljstva: stalnih učiteljev Antona Ranzingerja in Matije Janžiča in stalne učiteljice Agneze Zupanove. Obema poročiloma so zborniki stoji pritrjevali, kar se zabeleži v zapisniku. Zapisnik zadnje seje z dne 14. septembra 1918 se odobri brez ugovora. Pripoznajo se petletnice: nadučitelju Francu Crnagogju sesta, učiteljci Emi Zerjavovi četrta in katenetu Pavu Zajcu prva. Poročilo o prsnjah za dovolitev daljših dopustov mestnemu učiteljstvu se odobri. Pri podeljevanju zacasnih učnih mest na deskah soiah je radečno pripoznati predpavico moskim prosilec. Brezplačnim suplentkam na bivši deskah in dekliški mestni nemški soli je izposlovati običajno suplentsko remuneracijo s pripadkom. Na znanje se vzame, da je zaradi odredbe poverjenišva za uk in bogocastje prenenato posebno okrajno solsko nadzorstvo za nemške ljudske in meščanske šole v Ljubljani in da se je poverilo to nadzorstvo okrajnemu nadzorniku za slovenske ljudske in meščanske šole v Ljubljani. Mestna nemška deška šola in pa mestna nemška dekliška ljudska šola sta uvedli slovenski poučni jezik in sta s tem prenehali biti nemški. Isto se je zgodilo z notranjo trirazredno meščansko šolo uršulinsko. Zasebna deška in dekliška šišenska štiritrazrednica nemškega šolskega društva z Novim letom zaradi prepilce frekvence otrok pristne nemške narodnosti preneha. Dečke te šole ima sprejeti zasebna deška štiritrazrednica nemškega šolskega društva, ki se iz istega razloga reducira na trirazrednico, deklice pa zasebna dekliška osemrazrednica ljubljanskega šolskega kuratorija, ki se reducira na štiritrazrednico. Na obeh zadnje omenjenih šolah se uvede obvezni pouk državnega jezika od tretjega razreda pričenski v oni izmeri, v kateri se je po dosedanjih učnih načrtih obvezno poučevala nemščina od tretjega razreda pričenski na slovenskih šolah. Prejšnja mestna nemška deška šola se odslej imenuje V. mestna deška ljudska šola, prejšnja mestna slovenska dekliška šola pri Sv. Jakobu bodi I. mestna dekliška šola, že pred leti v načelu odobrena slovenska dekliška šola na Ledini pa II. mestna dekliška šola. Razpravlja se o bodočem pouku v nemščini in se predlože višjemu šolskemu svetu tozadevni predlogi. Mestni šolski svet pozdravlja nasvet glede uvedbe učiteljskih tečajev za srbo-hrvaščino, ki se mu vidi nujno potrebni, in zavzame svoje načelno stališče k realiziranju omenjenih tečajev, o čemer je poročati višjemu šolskemu svetu. Izreči je pisмено zahvalo tvrdki K. Pollakovi, bivšemu deželnemu odboru, mestni občini ljubljanski in Narodni vladi SHS, oddelek za socialno skrb, ki so z veldušnimi denarnimi prispevki pripomogli, da se je tako uspešno realizirala dobrodelna akcija dobave obutvi ubožnim prvoobhajancem in prvoobhajankam mestnih ljudskih in meščanskih šol v preteklem šolskem letu 1917/18 in pa dobrodelna akcija dobave brezplačne obutvi ubožni šolski mladini teh šol vobče v tekočem šolskem letu 1918/19. Na znanje se vzame poročilo o nameravani preuredbi obstoječih ljudskih šol v ljudske in meščanske šole. Druga mestna deška in prva mestna dekliška šola se imata pretvoriti v petrazredni ljudski in trirazredni meščanski šoli. Izvrše naj se potrebne predpriprave in poročati je o tozadevnih navsvetih pristojnim oblastem. Končno se stavi več internih vprašanj in poda nekaj internih predlogov, ki se uradno pojasne, oziroma imajo priporočiti na pristojnem mestu. Potem zaključiti predsednik sejo, zahvalivši zbornike na udeležbi.

= Nemške ljudske in meščanske šole v Ljubljani. Glasom naredbe poverjenišva za uk in bogocastje z dne 20. novembra 1918, šte. 8608, so se po predlogih mestnega šolskega sveta izvršile tele reforme: 1. Mestna nemška in mestna dekliška ljudska šola sta se izpremenili v dva čisto slovenska zavoda. Dekliška šola ima osem prvotnih slovenskih razredov in osem slovenskih vzporednic ter se odslej imenuje III. mestna dekliška ljudska šola. (Prva je ona pri Sv. Jakobu, druga je projektrana na Ledini). Deška šola šteje ravno tako 5 prvotnih slovenskih razredov in dve vzporednici ter se odslej imenuje V. mestna deška ljudska šola. — 2. Zasebna nemška deška in dekliška štiritrazrednica nemškega šolskega društva v Siški se je razpustila. — 3. Zasebna nemška dekliška osemrazrednica ljubljanskega šolskega kuratorija se je reducirala v štiritrazrednico, zasebna nemška deška štiritrazrednica nemškega šolskega društva v Ljubljani pa